

Ami a történelemkönyvekből nagyon sokszor hiányzik, de ismernünk kellene

1875. május 20-án megkötötték a nemzetközi méterkonvenciót, melyhez akkor Európa 18 országa, így Magyarország is csatlakozott. Ennek rendelkezései Magyarországon hivatalosan 1786. január elsejével léptek életbe. Gyakorlatilag mára, talán a hold és a négyszögöl kivételével a régi mértékegységeket elfeledtük, s ha a történelemkönyvekben ilyenek szerepelnek, alig-alig van fogalmunk az adat mai értékéről. Hasonló a helyzet a régi pénzegységekről, s gyakorlatilag nem tudunk semmit azok méretéről, súlyáról, nemesfém tartalmáról.

Így voltam én is, mikor össze akartam állítani családomnak a múlt kódébe vesző történelmét, melyben be akartam mutatni azt, hogy milyen körülmények között éltek. A régi adatoknak mai értékre történő átszámításához szükséges értékei, a legkülönbözőbb szakkönyvekben nagyon szét vannak szórva, s néha csak véletlenszerűen lehet találni egy-egy régen ismert mértékegységnek méterrendszerben megadott értékét.

Ennek a kutatásnak az eredményét szeretném elsősorban a régi dolgokkal foglalkozó erdész barátaimmal megosztani, megkönnyítve az ő munkájukat.

Főleg azokkal az átszámítási értékekkel foglalkozom, melyek a régi Magyarország és az Osztrák birodalom területén, illetve annak érdekköréhez tartozó területeken fordultak elő, s amelyek olvasmányaim során előkerültek.

A főbb forrásaim a következők voltak:
– Pallasz Nagy Lexikona, melyet Budapesten 1893-ban adtak ki.

– Dr. Palotás László szerk.: Mérnöki kézikönyv. I. Műszaki Kiadó Budapest, 1956.

– A Magyar Nemzeti Bank könyvtárában, a régi pénzekre vonatkozó kiadványok.

– Fodor György szerk.: Mértékegység lexikon. II. kiad. Műszaki Kiadó Budapest, 1990.

Hosszegységek:

Mérföld. Ausztria 7586 m. Magyar 8937 m. Német 7500 m. Posta vagy tengeri 1852.

Kábel. 219,6 m = 120 öl.

Öl. 1,896 m. Selmechányai öl 2,02 m. Királyi öl. (Werbőczy 1517) 3,056 m.

Lépés. 74,5 cm.

Rőf. Brabanti 69,0 cm. Bajor 83,3 cm. Bécsi 77,8 cm. Erdélyi 62,0 cm.

Sing. 63 cm = 2 arasz.

Láb. Magyar, osztrák 31,6 cm. Porosz 31,8 cm. Angol 34,2 cm.

Marok. 10,53 cm.

Vonal. 0,22 cm. Werbőczy Tripartitumában lerajzolt vonal hossza 9,55 cm.

Hüvelyk. 2,64 cm.

Területegység:

Négyszetmérföld. Osztrák 57,567 km², magyar 69,773 km².

Hold. Magyar 1200 négyszögöl = 4315 m², Kataszteri 1600 m² = 5753 m². Werbőczy Tripartitumában (1517), királyi hold 72x 12 királyi öl = 9399 m².

Négyszögöl. 3,595 m². Werbőczy Tripartitumában (1517), királyi négyszögöl 9399 m².

Ekealja föld. Egy kataszteri hold = 5753 m². Werbőczy szerint = 150 királyi mértékű hold = 14,1 ha.

Egy kapásnyi szőlő. 80 négyszögöl = 287,6 m².

Egy oktányi szőlő. 1/8 kataszteri hold = 720 m².

Térfogategységek:

Köböl. Bécsi köböl 6,821 m³. Magyar, gabona = 2 pozsonyi mérő = 125,1 dm³.

Köbláb. Bécsi köbláb (Magyarországon is) 31,58 m³.

Köbhüvelyk. Bécsi köbhüvelyk (Magyarországon is) = 18,27 cm³.

Mérő. (gabona) Pozsonyi 62,5 dm³. Bécsi 61,4 dm³. Pesti 93,7 dm³.

Akó. 56,71 dm³.

Véka. 32,1 dm³. Erdélyi 23,1 dm³.

Veder. Erdélyi 23,1 dm³.

Pint. 1,414 dm³.

Icec. 0,848 dm³.

Meszely. Osztrák 0,354 dm³. Magyar 0,424 dm³.

Verdung. 0,20 dm³.

Egy öl tűzifa. 1 öl magas, 1 öl hosszú és 1, 2, 3, 4, 5 láb hosszúságú fahasábokból álló tűzifarakat, azaz 1,13, 2,46, 3,693 és 4,924 ürméter.

Súlyegységek:

Bécsi bajótonna. = 20 bécsi mázsa, 1132,0 kg.

Bécsi mázsa. = 100 bécsi font, 56,6 kg.

Bécsi vagy bajor font. = 32 lat, 0,50 kg.

Patikus font. = 24 lat, 0,420 kg.

Bécsi márka. 239,89 g.

Lat. 17,5 g = 4 nehezék.

Nehezék. 4,375 g.

Suszták. 4,5 g.

Uncia. 3,5 g = 2 lat = egy dukát.

Granum. 0,727 g.

Karát. 0,205 g. Az ókorban a Szentjánoskenyérfa magjának a súlya volt.

Scrupulus. = 20 granum, 1,59 g.

Grain vagy *Granum.* 0,0065 g.

Idegen, de még ismeretes és használatos súlyegységek:

Livre. Belgium 467,5 g. Franciaország 489,51 g. Svájc, 500,0 g.

Pfund. Hollandia 491,1 g. Ausztria 560,6 g.

Pfennig. Bajor = 1/512 pfund = 1,09 g.

Srcuple. Franciaország 1,275 g.

A történelmünk során az I. világháborúig használt pénzegységek vonatkozásában az az érdekes, hogy az aranypénzek mérete és finomsága sok-sok évszázadon át nem változott, s ha a múlthoz viszonyítva akarunk valamit ma értékelni, akkor bizonyos hibahatárok között, az arany értékére visszaszámolva érdekes adatokhoz tudunk jutni.

Nemcsak sejtem, de tudom is, hogy különösen a pénzegységekre vonatkozóan, az irodalom ezen a téren is óriási. Ezért azt kérem erdész barátaimtól, hogy ha ismereteik között vannak ide vonatkozó adatok, akkor azokat az Erdészeti Lapok Szerkesztőségén keresztül juttassák el hozzám.

Dr. Ghimessy László

ny. erdőmérnök

